

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3189>

TEACHER OPINIONS ON THE EFFECTS OF FAMILY PARTICIPATION ON TEACHER MOTIVATION IN PRESCHOOL EDUCATION: AN EXAMPLE OF SINCAN DISTRICT OF ANKARA PROVINCE

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIMININ ÖĞRETMEN MOTİVASYONU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ İLE İLGİLİ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ: ANKARA İLİ SINCAN İLÇESİ ÖRNEĞİ¹

Fatma BİLGİN²

Abstract

In this study, it is aimed to determine the effect of family participation in education on teacher motivation in preschool. This research aims to determine the effect of family participation on teacher motivation in preschool education. 10 Preschool teachers selected by random sampling method constitute the study group of the study. A semi-structured interview form consisting of 4 questions prepared by the researcher was applied to the teachers and the data of the study were collected. The collected data were analyzed by descriptive analysis method. The results obtained were discussed within the framework of the field article. Some suggestions have been made for the problems identified by the researcher. The results of the research are as follows: The fact that parents make criticisms that exceed the purpose in family participation negatively affects teacher motivation. Voluntary participation of the family in school activities; timely provision of the necessary Jul-ture tools for the student and cooperation with the teacher positively affect the motivation of the teacher. Keywords: Preschool education, family involvement, teacher motivation.

Özet

Bu araştırma okul öncesi eğitimde aile katılımının öğretmenin motivasyonuna etkisini belirlemeyi amaçlamaktadır. Tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 10 okul öncesi öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Öğretmenlere araştırmacı tarafından hazırlanan ve 4 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmış ve araştırmanın verileri toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Ulaşılan sonuçlar alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır. Araştırmacı tarafından belirlenen problemlere yönelik bazı öneriler getirilmiştir. Araştırmanın sonuçları şunlardır: Aile katılımında velilerin maksadı aşan eleştirilerde bulunması

¹ Bu makale 2021-2022 eğitim öğretim yılında yapılan Yüksek Lisans çalışması kapsamında toplanan veriler kullanılarak yazılmıştır.

² Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen, fatmabilgin79@hotmail.com, 0000-0001-6336-0466

öğretmen motivasyonunu olumsuz etkilemektedir. Ailenin okul faaliyetlerine gönüllü katılımı; öğrenci için gereken ders araç gereçlerini zamanında temin etmesi ve öğretmen ile iş birliği kurması öğretmen motivasyonunu olumlu etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, aile katılımı, öğretmen motivasyonu.

GİRİŞ

Çocukların aileleri onların ilk öğretmenleridir ve ailelerin çocuklarına bir şeyler öğretme görevleri hayatları boyu devam etmektedir çünkü aileler çocuklarının eğitimlerinden ve her alanda gelişimlerinden birinci derecede sorumlu kişilerdir. Çocuğun gelişimi ve eğitimi hususlarında bu kadar önemli bir sorumluluğu bulunurken pek çok aile bunun bilincinde davranmamaktadır. Bu konuda gerçekleştirilen araştırmalar ailelerin öğretmenlerle iş birliği halinde olmasının çocuğun eğitimine ve gelişimine pozitif etkileri olduğunu göstermektedir (Eliason ve Jenkins, 2003; Morrison, 2003).

Okul öncesi eğitimle birlikte aile üyeleri haricinde kişilerle iletişim kurmaya başlayan çocuk, bu ortamda ailesinden izler taşımakta ve onlardan aldığı bilgi, beceri ve tutumları sınıf ortamında yansıtmaktadır. Çocuğun öğretmeni ailenin çocuk üzerindeki bu etkisini de hesaplayarak eğitim faaliyetlerini ve sürecini planlamalıdır (Gürşimşek, 2003). Cavkaytar (2000) eğitime aile katılımını “çocukların bilişsel, duyuşsal, psikolojik, sosyal ve akademik gelişimlerinde onu desteklemek ve gelişimini sağlıklı tamamlayabilmesi adına ona yardımcı olmak için aile ve öğretmenin ekip olarak çalışması” olarak tanımlamaktadır. Eğitimde aile katılımının amacı okul ve aileyi eş zamanlı olarak işe koşarak çocuğun gelişim ve eğitimini desteklemek ve çocuğun ilerideki hayatında daha başarılı olmasına yardımcı olmaktır (Ford ve D., 2006). Olumsuz çevre koşullarını bertaraf ederek eğitimde fırsat eşitliğini sağlama amacı da bulunan aile katılımı aslında ebeveynlerin, kabiliyetlerini kendilerinin ve çocuklarının yararına olacak şekilde kullanma sürecidir (Gündoğdu, 2021). Eğitim sürecine ailenin de dahil olması çocuğa bu süreçte kazandırılmak istenen davranışlar için de önem arz etmektedir zira öğretmenin okulda çocuğa kazandırmaya çalıştığı tutum ve davranışları evde ailenin de desteklemesi, kazanımların çocuğun hayatında yer alabilmesi adına bir ön şarttır (Oktay, 2002). Okul öncesi eğitim sürecinde aile katılımı aile ile iş birliği olarak isimlendirilmektedir. Eğitim hayatına okul öncesi ile ilk adımı atmış olan çocuğun eğitim sürecine katkı sağlamak adına ailesinin öğretmen ve okul ile güçlü iletişim kurmasını ifade etmektedir. Aile katılımı özünde okul ile aile arasında sistematik bir bağ kurmak olarak da tanımlanabilir. Kurulan bu bağ ile çocuğa daha etkin bir eğitim hayatı sağlanabilir ve aile çocuğunun eğitim süreci hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilir (Denessen, Bakker ve Gierveld, 2007; Ersen, 2020).

Türkçede insanın hareket edeceği yönün belirlenmesiyle onu hareket etmeye zorlayan duyguları ifade etmek için kullanılan motivasyon kelimesi Latince hareket anlamında kullanılan “to move” kelimesinden türetilmiştir (Örücü ve Kanbur, 2008). Önünde bir amaç, arkasında ise bir istek bulunan davranışlarda amaca ulaşabilmek için insanın öncelikle ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. İhtiyaçlar ile ilgili en popüler teori Maslow’a aittir ve bu teoriye göre insanlar bir örgüte katıldığında kendileri ile beraber başarılarını etkileyecek sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını da örgüte dahil ederler (Öztürk ve Dündar, 2003).

İnsanların hareketlerinin çıkış noktası olan dürtüye verilen isim olan “motivasyon” kelimesinin alan yazındaki mevcut tanımları incelendiğinde tanımların ortak noktaları bulunduğu görülmektedir. Bu ortak noktalar enerji, yönelim ve sürekliliktir (Brock ve Edmunds, 2010). Örgütlerin başarılı ve kalıcı olabilmeleri iş görenlerini işe koşarken motive edebilme güçlerine bağlıdır (Karakaya ve Ay, 2007). Performans ile çok yakın bir ilişkisi bulunan motivasyon, öğretmenlerin ve okulların etkililiğini de oldukça etkilemektedir. Unesco (2006) öğretmenlerin eğitimin niteliğini belirleyen en önemli unsur olduğunu ifade etmiştir. Balcı (2011) ise öğretmenlerden beklenen şeyin öğrencinin olabilecek en yüksek verimde eğitim almasını sağlaması olduğunu ifade etmektedir. Öğretmenin kendisinden beklenen bu faktörü sağlayabilmesi için ise eğitim

sürecinde motivasyonunun yüksek olması gerekmektedir. Sürece motive olmuş bir öğretmenin eğitimin hedeflerine ulaşma ve önüne çıkan engelleri aşma konusunda problem yaşamayacağı düşünülmektedir. Öğretmenin motivasyonu; eğitim sürecinde amaçlara ulaşmak için gerçekleştirdiği faaliyetlerde kendisine ve becerilerine duyduğu güvene, öğrencisi üzerinde bıraktığı etki ve saygınlık faktörlerine doğrudan etki etmektedir (Akan & Kılıç, 2020; Epstein & Jansorn, 2004).

Konu ile ilgili mevcut alan yazın incelendiğinde eğitimde aile katılımı ve öğretmen motivasyonu hakkında ayrı ayrı çalışmaların yapıldığı, ancak öğretmen motivasyonu üzerinde aile katılımının etkisi hakkında herhangi bir çalışmanın şimdiye kadar gerçekleştirilmediği görülmüştür. Gerçekleştirilecek olan araştırmanın bu yönüyle ilgili alan yazına katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Bu araştırmanın problem cümlesi “Aile katılımının okul öncesi eğitimde öğretmen motivasyonuna etkisi nedir?” olarak belirlenmiştir ve amacı aile katılımının okul öncesi eğitimde öğretmen motivasyonu üzerindeki etkilerini öğretmen görüşlerinden yola çıkarak belirlemektir. Bu amaca ulaşabilmek için ise aşağıda belirlenen alt problemlerin çözümüne ulaşılabacaktır:

1. Aile katılımı sürekliliğinin öğretmen motivasyonu üzerinde etkisi var mıdır?
2. Ailenin okulun düzenlediği faaliyetlere gönüllü katılmasının öğretmen motivasyonu üzerindeki etkisi var mıdır?
3. Ailenin çocuğa ders materyali sağlamanın öğretmen motivasyonu üzerinde etkisi var mıdır?
4. Ailenin çocuğun aktiviteleri hakkında öğretmenle iş birliği içinde olmasının öğretmen motivasyonu üzerinde etkisi var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel olarak gerçekleştirilmiş tarama modelinde bir durum çalışması olarak, bütüncül tek durum deseninde gerçekleştirilmiştir. Karasar (2005) tarama modelinin geçmişte var olan veya varlığı sürdürmeye devam eden durumların var olan biçimiyle betimlenmesinin amaçlandığını ifade etmektedir. Durum çalışması ise tek bir durumun kestirilmiş bir zaman aralığında incelenmesine olanak sağlamaktadır. Merriam (1998) durum çalışmalarını mimari alanında gerçekleştirilen ayrıntılı planlara benzetir ve bilgi toplama, toplanan bilgileri organize etme, organize edilen bilgileri yorumlama ve bu yorumlardan bulgulara ardından da sonuca ulaşma basamaklarını içeren sistematik bir desen türü olduğunu belirtmektedir (akt: Vural ve Cenkseven, 2005). Bütüncül tek durum deseninde ise analiz edilmesi için tek bir duruma odaklanıldığı desenin isminden de anlaşılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim güz yarı yılında Ankara ili Sincan ilçesinde kamu okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenler basit tesadüfi örnekleme metodu ile seçilmiştir. Çalışmaya gönüllü katılım sağlamış ve rasgele seçilmiş 10 okul öncesi öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Böylece Ankara ili Sincan ilçesindeki öğretmenlerin örnekleme dahil olma şansları eşitlenerek, tesadüfi olarak aralarından seçilen öğretmenlere araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmalarda örneklemin temsil edilme gücünü yükseltmek adına genellikle olasılıklı örnekleme yöntemleri tercih edilmektedir (Yağar ve Dökme, 2018). Tesadüfi örneklemede evrendeki tüm seçeneklere eşit olasılıkta seçilme şansı verilmektedir (Kaptanoğlu, 2013).

Tablo 1

Çalışma Grubunun Kişisel Bilgileri

Değişken	Değer	f	%
Cinsiyet	Kadın	7	70
	Erkek	3	30
Yaş (Grup)	20-30 arası	2	20
	31-40 arası	5	50
	41 ve üzeri	3	30
Medeni Durum	Evli	9	90
	Bekar	1	10
Eğitim Durumu	Lisans	8	80
	Yüksek Lisans	2	20
Mesleki Kıdem (Yıl)	0-10 sene	2	20
	11-20 sene	4	40
	21 sene ve üzeri	4	40

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin 7'si kadın 3'ü erkektir. 2 öğretmen 20-30 yaş arasında, 5 öğretmen 31-40 yaş arasında ve 3 öğretmen ise 41 ve üzeri yaşta. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 9'u evli 1'i ise bekar. 8 öğretmen lisans derecesinde, 2 öğretmen ise yüksek lisans derecesinde mezuniyete sahiptir. Öğretmenlerin 2 tanesinin 0-10 sene arası mesleki kıdeme, 4'er tanesinin ise 11-20 sene ve 21 sene üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu tablo 1'de görülmektedir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Bir araştırmanın konusu insanların konu hakkındaki düşüncelerini belirlemekse buna en uygun yol kişinin kendisine sormaktır. Kişinin açık uçlu sorulara vereceği içten cevaplar onun düşüncelerini birinci elden yansıtabilir (Kaptan, 1998). Görüşme gerçekleştirilmedeki asıl amaç kişinin bir özelliğe ne kadar sahip olduğunu belirlemek değil; zihninde yer edinmiş kültürel kodlara ulaşmaktır. Yani görüşme tekniğinde araştırılan şey sadece taranmamakta, bir madenci edasıyla kişinin zihni derinlemesine kazılmaktadır (Türnüklü, 2000).

Araştırmanın amacı ve alt amaçlarına ulaşabilmek adına araştırmacı tarafından geliştirilen 4 soruluk Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu hazırlanmış ve araştırmanın amacı ve alt amaçlarına ulaşabilmek adına amaca hizmet edip etmediğini belirleyebilmek için Eğitim Bilimleri alanında uzman öğretim üyesinin görüşüne başvurulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere uygulanmadan önce pilot bir uygulama gerçekleştirilmiş ve görüşme formunda bulunan soruların öğretmenler tarafından tam ve doğru olarak anlaşıldığının tespit edilmesi üzerine görüşme formu çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere uygulanmıştır. Öğretmenlerle ortalama 25 dakika süren görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüşmeleri kaydetmeye izin veren öğretmenlerin görüşmeleri kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerin kayıt altına alınmasına rıza göstermeyen öğretmenlerin görüşme formunda bulunan sorulara verdikleri cevaplar ise araştırmacı tarafından görüşme esnasında not alınarak bilgisayar ortamında kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma için toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz yönteminde araştırma grubunun sorulara vermiş olduğu cevaplardan dikkat çekici olanlar doğrudan alıntılama yolu ile okuyucuya aktarılmaktadır, ayrıca betimsel analizin amacı elde edilen bulguların araştırmacı tarafından özetlenip yorumlanarak okuyucuya sunulmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Yaşar (2018) güvenilirlik ve geçerlik kavramlarının nitel ve nicel çalışmalarda birbirlerinden farklı olarak ele alındığını belirtmektedir. Nicel çalışmalarda geçerlik ve güvenilirlik olarak adlandırılan durum nitel çalışmalarda inanılabilirlik olarak ifade edilmekte ve araştırmanın niteliğini gösteren önemli unsurların başında gelmektedir (Daymon ve

Holloway, 2003; Yıldırım, 2010). Nitel olarak gerçekleştirilen bir araştırmada ulaşılan sonuçlara okuyucunun nasıl ikna edileceği sorununun tartışıldığı Lincoln ve Guba (1982)'nin çalışması üzerine nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik kavramları önem kazanmış ve sonrasında araştırmacılar bu konu üzerine çalışmalarda yoğunlaşmışlardır (Denzin ve Lincoln, 2005; Glesne, 2011). Arastaman ve arkadaşları (2018) nitel araştırmaların nicel araştırmalara göre öznel olmaları ve güvenilirlik ile geçerliklerinin düşük olması sebepleriyle eleştirilmekte olduğunu ve bu yüzden nitel çalışmalarda bu kavramların daha farklı ele alınması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Doğası gereği istatistiksel hesaplara dayanmayan nitel araştırmalarda kullanılacak desenin iyi belirlenmesi ve belirlenen desenin öze inildikçe yeni sorgulamalar getirecek esnekliğe sahip olması gerekmektedir (Brink, 1991; Patton, 2002). Creswell ve Miller (2000) sosyal kurmacı araştırmaların bu sebeple geçerlik ve güvenilirlik kavramlarının yerine güven duyulabilirlik kavramının kullanılmasını önerdiğini ifade etmiştir.

Araştırmada öğretmen görüşleri analiz edilirken Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9 ve Ö10 kodları kullanılmıştır. Öğretmenler tarafından görüşme formuna verilen yanıtlar incelendikten sonra kategoriler belirlenmiştir.

BULGULAR

Aile Katılım Sürekliliğinin Öğretmen Motivasyonuna Etkisini Gösteren Bulgular

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere yöneltilen; “Aile katılımı sürekliliğinin motivasyonunuz üzerinde etkisi var mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Aile Katılım Sürekliliğinin Öğretmen Motivasyonuna Etkisi

Kategori	Katılımcılar	f
Sınırı aşan eleştiri	Ö1, Ö2, Ö4, Ö7, Ö8, Ö9	6
Öğrencinin kontrolü	Ö3, Ö7, Ö9, Ö10	4
Yoğun gündelik hayatın etkisi	Ö3, Ö6, Ö10	3
Anlık iletişim araçları	Ö2, Ö5	2

Tablo 2 incelendiğinde; aile katılım sürekliliğinin öğretmen motivasyonuna etkisine ilişkin öğretmen görüşlerinin 4 (dört) temada gruplandığı görülmektedir. Bu temalar; Sınırı Aşan Eleştiri, Öğrencinin Kontrolü, Yoğun Gündelik Hayatın Etkisi ve Anlık İletişim Araçları şeklinde sıralanmaktadır.

Öğrencinin kontrolü kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Aile eğitim sürecine ne kadar dahil olursa öğrencinin başarısı da o kadar artıyor. Öğrenci evde de kontrol edileceğini bildiğinden evde yapması gereken etkinliklerine özen gösteriyor.” (Ö3, Ö9, Ö7)

“Özellikle annenin sürekli benimle iletişim halinde olması öğrencinin sürekli kontrol edildiğini bilmesi özellikle ev çalışmalarını zamanında yapmasını sağlıyor, bu da gün içinde öğrendiklerini pekiştiriyor ve öğrenmede kalıcılık sağlıyor.” (Ö10)

Sınırı aşan eleştiri kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Evet aile katılımı performansı bir dereceye kadar olumlu etkiliyor ancak burada velinin katılım düzeyi ve şeklinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Kimi veli karşısındakinin bu mesleği icra eden bir öğretmen olduğunu unutup bana işimi öğretmeye kalkabiliyor. Bu durum gerçekten can sıkıcı.” (Ö1, Ö2, Ö4, Ö8)

“Bazı veliler katılım göstermek adına kaş yaparken göz çıkarabiliyor. Katılımları bazen kendilerini öğretmen zannederek eğitime müdahale etmeye kadar varabiliyor. O zaman da veli ile uğraşmak motivasyon düşürüyor.” (Ö7, Ö9)

Anlık iletişim araçları kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Velilerimle kurmuş olduğum Whatsapp grubu ile onların sürece katılımını sağlıyorum. Günlük olarak yaptığımız etkinliklere dair fotoğraflar paylaşıyor, evde yapmalarını istediğim egzersiz örneklerini videolu şekilde gösteriyorum. Veli ne yapması gerektiğini bildiği zaman çocuğu da motive ediyor ve çocuğun etkinliklere katılımı içten olduğu zaman hedeflere ulaşmak kolaylaşıyor.” (Ö2, Ö5)

Yoğun gündelik hayatın etkisi kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Sene başında gerçekleştirdiğim toplantıda velilerin eğitime katılımlarının ne kadar önemli olduğunu anlattım ancak yine de veli katılımı istediğim düzeyde değil. Çoğu öğrencimin iki ebeveyni birden çalışıyor veya öğrencilerim birden fazla kardeşe sahip. Çok yoğun olduklarını bahane ederek benimle pek iletişim kurmuyorlar. Bu da bana kendimi yalnız hissettiriyor ve motivasyonumu düşürüyor.” (Ö6, Ö10)

Okul Faaliyetlerine Aile Katılımının Öğretmen Motivasyonuna Etkisini Gösteren Bulgular

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere yöneltilen; “Ailenin okulun düzenlediği faaliyetlere gönüllü katılmasının motivasyonunuz üzerinde etkisi var mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

Velilerin Okul Faaliyetlerine Gönüllü Katılımının Öğretmen Motivasyonuna Etkisi

Kategori	Katılımcılar	f
İlgili aile tavrı	Ö3, Ö4, Ö5, Ö8, Ö10	5
İlgisiz aile tavrı	Ö1, Ö2, Ö7, Ö9	4
İletişimin olumlu etkisi	Ö2, Ö6, Ö10	3

Tablo 3 incelendiğinde; velilerin okulun düzenlemiş olduğu faaliyetlere gönüllü katılımının öğretmen motivasyonuna etkisine ilişkin katılımcı görüşlerinin 3 (üç) temada gruplandığı görülmektedir. Bu temalar; İlgili Aile Tavrı, İlgisiz Aile Tavrı ve İletişimin Olumlu Etkisi şeklinde sıralanmaktadır.

İlgili aile tavrı kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Anne-babasını okulda bir etkinlikte gören çocuğun okula gelme konusunda daha istekli olduğunu görüyorum. Hatta ailesi çocuğun okulu ile ne kadar ilgili ise öğrencinin benimle olan iletişimi de etkinliklere olan ilgisi de artıyor. Sanıyorum ailelerini benim yanımda görmek çocukların ayrıca hoşuna gidiyor. Bu da benim motivasyonumu olumlu yönde etkiliyor tabii ki.” (Ö3, Ö5, Ö8)

“... velilerim okul ve çocuklar için ne yapabileceklerine dair benimle iletişime geçiyor. Başına buyruk davranmamaya çalışarak benden görüş ve onay almayı istemeleri benim de daha fazla ne yapabileceğime dair kendimi sorgulamama ve birlikte değişik çalışmalar ortaya koymamıza vesile oluyor. Bu durum da tabii ki motivasyonumu oldukça olumlu yönde etkiliyor.” (Ö4)

İletişimin olumlu kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Velilerimin vakitleri oldukça okulda düzenlenen etkinliklere katılması onlarla daha olumlu iletişim kurmama da vesile olduğu için benim motivasyonumu yükseltiyor. Sonuçta onların çocukları için bu etkinlikler düzenleniyor ve ailelerin de bu etkinliklere katılması okulu ve beni desteklediklerini gösteriyor.” (Ö2, Ö6, Ö10)

İlgisiz aile tavrı kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Sınıf içinde meslekleri tanıtmak için öğrenci velilerimden randevu talep ederek müsait olduklarında gelerek mesleklerini tanıtmalarını rica ettim. Hala bekliyorum iki ay oldu bir velim bile dönüş yapmadı. Ben onların çocukları için çabalarırken onların bu ilgisiz tavrı benim çalışma şevkimi kırıyor.” (Ö1, Ö7)

“Okulda bir faaliyet gerçekleştirildiği zaman gözlerim benim öğrenci velilerimi arıyor. Açıkçası ailelerin okulla ve benimle olan iletişimlerini direkt olarak etkiliyor. Aynı etkinliğe katılan iki çocuğum arasından hangi velim ilgili hangi velim ilgisiz çocuğun hal ve hareketlerinden bile yorum yapabiliyorum. İlgisiz ailelerin çocukları da ilgili ailelerin çocuklarına kıyasla daha ilgisiz ve daha az motivasyona sahip oluyor.” (Ö2, Ö9)

Ailenin Ders Araç-Gereçlerini Temin Etmesinin Öğretmen Motivasyonuna Etkisini Gösteren Bulgular

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere yöneltilen; “Ailenin çocuğa ders materyali sağlamanın motivasyonunuz üzerinde etkisi var mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde elde edilen bulgular Tablo 4’te sunulmaktadır.

Tablo 4

Ailenin Çocuğa Ders Materyali Sağlamanın Öğretmen Motivasyonuna Etkisi

Kategori	Katılımcılar	f
Maddi yeterlilik	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö10	7
Öğretmenle iş birliği ve dayanışma	Ö3, Ö4, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10	6
Öğrenci moral ve motivasyonu	Ö1, Ö2, Ö7, Ö8	4

Tablo 4 incelendiğinde; velilerin öğrencilere ders materyali sağlamanın öğretmen motivasyonuna etkisine ilişkin katılımcı görüşlerinin 3 (üç) temada gruplandırıldığı görülmektedir. Bu temalar; Maddi Yeterlilik, Öğretmenle İş Birliği ve Dayanışma, Öğrenci Moral ve Motivasyonu şeklinde sıralanmaktadır.

Maddi Yeterlilik kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“... bu durum velinin maddi durumu ile daha çok ilgili aslında” (Ö1, Ö5, Ö9, Ö10)

“Pandemi sürecinde işsiz kalan velilerimi materyal konusunda zorlamamak adına elimden geleni yapıyorum. Çocuklarımın boynunun bükülmesini istemem. Sene başında velilerle yaptığım toplantıda onlardan bir sene boyunca neler isteyeceğimi liste halinde verdim. Çocuklarına aldıkları malzemelerin nerelerde kullanıldığını bildikleri zaman velilerin materyal sağlama konusunda daha istekli olduklarını geçmiş yıllarda deneyimledim. Ancak dediğim gibi materyal sağlama konusu bence daha çok sosyoekonomik durum ile ilgili” (Ö2, Ö4, Ö7)

Öğretmen ile iş birliği ve dayanışma kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“... veliyle taşın altına elimizi beraber koyduğumuz zaman çocuğun eğitim süreci çok daha verimli geçiyor ve veli aslında çocuğunun ilerleyen dönemlerdeki eğitim hayatını farkında olmadan kontrol altına almış oluyor. Öğrencilerimin derse hazır gelmesi beni her zaman mutlu etmiş ve daha şevkle çalışmak için beni kamçulamıştır.” (Ö3, Ö9, Ö10)

“Velinin öğrencinin dersine gelirken materyalini sağlması aslında benimle iş birliği içinde olduğunu ifade ettiği için benim motivasyonumu olumlu etkiliyor.” (Ö4, Ö6, Ö8)

Öğrenci moral ve motivasyonu kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Öğrencinin derse materyal olarak hazır gelmesi hem dersin etkililiğini hem de benim performansımı yakından ilgilendiriyor. Materyali eksik bir öğrencim olduğu

zaman çözebileceğim bir şeyse problem yaşamıyorum ancak bazı etkinlikler oluyor ki öğrenci materyalsiz geldiği zaman ben de yardımcı olamıyorum. Bu durum benden ziyade öğrencinin motivasyon ve moralini olumsuz yönde etkiliyor.” (Ö1, Ö7)

“... benden ziyade öğrencim o derse ilgili davranmıyor, dahası öğrencimin mutsuz olduğunu hissediyorum ve bu durum beni de üzdüğü için ister istemez motivasyonum düşüyor.” (Ö2, Ö8)

Aile İş Birliğinin Öğretmen Motivasyonu Üzerindeki Etkisini Gösteren Bulgular

Katılımcıların kendilerine yöneltilen; “Ailenin çocuğun aktiviteleri hakkında sizinle iş birliği içinde olmasının motivasyonunuz üzerinde etkisi var mıdır?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde elde edilen bulgular Tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5

Ailenin Çocuğun Aktiviteleri Hakkında Öğretmenle İş Birliği İçinde Olmasının Öğretmen Motivasyonuna Etkisi

Kategori	Katılımcılar	f
Karşılıklı güven ve sağlıklı iletişim	Ö3, Ö4, Ö8, Ö9	4
Öğrenci hazırbulunuşluğu	Ö5, Ö10	2
Öğretimin tekrarı	Ö1, Ö2	2
Öğrenmenin genellenmesi	Ö6, Ö7	2

Tablo 5 incelendiğinde; velilerin çocuklarının aktiviteleri hakkında öğretmenle iş birliği içinde olmasının öğretmen motivasyonuna etkisine ilişkin katılımcı görüşlerinin 4 (dört) temada gruplandığı görülmektedir. Bu temalar; Karşılıklı Güven ve Sağlıklı İletişim, Öğrenci Hazırbulunuşluğu, Öğretimin Tekrarı ve Öğrenmenin Genellenmesi şeklinde sıralanmaktadır.

Karşılıklı güven ve sağlıklı iletişim kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Veli ile iş birliği aramızdaki güven duygusu ile birlikte bana her zaman kendimi daha güçlü hissettiriyor.” (Ö3, Ö4)

“... okulda öğrettiğiniz davranışlar evde pekiştirilmeyince çocuk üzerindeki etkisi istediğim kadar olmuyor. O yüzden veli ile iş birliği içinde olmam şart. Öğrencimin okulda ne yaptığını kontrol ediyorum ancak eve gittiği zaman kontrolüm dışında oluyor. İşte bu noktada veli ile girilen olumlu iletişim sayesinde göstermiş olduğumuz iş birliği neticesinde öğrencimde olumlu davranış gösterme eğilimi artıyor. Birçok problemi de bu iş birliği sayesinde çözebiliyoruz. Bu iş birliğinden veliler de çok memnun. Motivasyonumuz karşılıklı olarak artıyor.” (Ö8, Ö10)

Öğrenci hazırbulunuşluğu kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“... veli ile iş birliği içinde olmak demek öğrencinin derslere hazırbulunuşluğu yüksek gelmesi demektir. Böyle olunca eğitimin hedeflerine ulaşmak çok daha kolay oluyor ve sizin de bu konudaki istekliliğiniz oldukça artıyor.” (Ö5)

“Öğrencilerin derslere veli tarafından hazırlanarak gönderilmesi benim dersi çok daha keyif içinde hatta planladığımdan da üst düzeyde gerçekleştirilmeme vesile oluyor. Bu sayede hem benim moral ve motivasyonum artıyor hem de kendimi konu hakkında sürekli güncel tutuyorum.” (Ö10)

Öğretimin tekrarı kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Okulda öğrenilenlerin evde tekrar edilip edilmediği o kadar belli oluyor ki. Ailenin iş birliği içinde olup olmadığı buradan çok net bir şekilde anlaşılabilir. Sizin öğrettiklerinizle yani okulda olanlar ile evde olanlar örtüşmeyince öğrenci afalliyor

ve bir süre sonra bu uyumsuzluk öğrencinin de öğretmenin de motivasyonunu kaybetmesine sebep oluyor.” (Ö1, Ö2)

Öğrenmenin genellenmesi kategorisinde yer alan öğretmen görüşlerinden öne çıkan bazıları şöyledir:

“Öğrencimin okulda öğrendiklerini veli ile iş birliğim sayesinde kalıcı hale getirmesiyle veli de ben de amacımıza ulaşmış oluyoruz. Bu durum benim daha da istekli çalışmama sebep oluyor.” (Ö7)

“... öğrencim okulda öğrendiği bir bilgi veya davranışı transfer edip başka bir yer veya durumda kullanıyorsa bu veli ile iş birliğim sayesinde, onun destekleri neticesinde oluyor demektir. Veli ile iş birliği olmazsa maalesef okulda öğrenilen okulda kalıyor ve öğrenci kısa süre içinde unutuyor.” (Ö6)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Eğitimde aile katılımının okul öncesi dönemde öğretmen motivasyonu üzerindeki etkisi ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan araştırmanın bu bölümünde; ulaşılan bulgular ve gerçekleştirilen çözümlenmeler nihayetinde belirlenen sonuçlara yer verilmiş ve bu sonuçlar alan yazında mevcut olan çalışmalar ile tartışılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere aile katılım sürekliliğinin onların motivasyonlarına etkisinin ne olduğu sorulduğunda, aile katılımında sınırı aşan eleştiri cevabında yoğunlaştıkları görülmektedir. Bir diğer sıklıkla verilen cevap ise öğrencinin kontrolüdür. Sonuç olarak öğretmenlerin aile katılım sürekliliğinde velilerin katılımlarının motivasyonlarına etkisinde sınırını aştığını söylemek mümkündür. Öğrenci velilerinin öğretmene yani işin profesyoneline işini öğretmeye çalışmasının, öğretmenin etkinliklerine gereği ve yeterinden fazla müdahale etme çabasının öğretmenin motivasyonuna olumsuz bir etki yarattığı; ancak veli katılımının sürekliliğinin öğrencinin kontrolünün sağlanması bakımından önemli faydalar sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Karabağ-Köse, Taş, Küçükçene ve Karataş (2018) çalışmalarında öğrenci velilerinin okula ve öğretmene aşırı müdahalede bulunmasının öğretmenin motivasyonunu olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçları ile araştırmamızın bu sonucu paralellik göstermektedir. Hatipoğlu ve Kavas (2016) ise araştırmalarında eleştirel veli yaklaşımının öğretmen performansı ile bir ilişkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonucu araştırmamızın bu sonucunu desteklememektedir.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere velilerin okulun düzenlemiş olduğu faaliyetlere gönüllü katılımının öğretmenin motivasyonuna etkisinin ne olduğu sorulduğunda öğretmenlerin ilgili aile tavrı cevabında yoğunlaştığı, ilgisiz aile tavrı cevabını da sıklıkla verdiği görülmektedir. İlgili aileler okulun ve öğretmenin düzenlemiş olduğu faaliyetlere gönüllü olarak katılırken bu durumun öğretmenin motivasyonunu olumlu yönde etkilemekte, ilgisiz aileler ise okulun ve öğretmenin düzenlemiş olduğu faaliyetlere katılım göstermediği için bu durumun öğretmenin motivasyonunu olumsuz etkilediği sonuçlarına ulaşılmaktadır. İlgisiz aile tavrının öğretmen motivasyonunu düşürdüğü Karabağ-Köse, Taş, Küçükçene ve Karataş (2018) ve Ada, Akan, Ayık vd. (2013) çalışmalarında sonuç olarak belirtilmiştir. Araştırma sonuçları bu yönde örtüşmektedir. Ailenin birden fazla çocuğa sahip olması ve yoğun bir iş temposuna sahip olmaları çocuğun eğitiminde yeteri kadar aktif rol alamamalarına gerekçe olabilir. Tümkaya (2017) birden fazla çocuklu ailelerin zaman azlığı gerekçesi ile çocuklarının eğitiminde ilgisiz davrandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere ailenin ders araç gereçlerini temin etmesinin öğretmen motivasyonuna etkisinin ne olduğu sorulduğunda öğretmenlerin maddi yeterlilik cevabında yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenler öğretmenle iş birliği ve dayanışma cevabını da sıklıkla kullanmıştır. Öğrenciler için gerekli materyallerin veliler tarafından karşılanması aileye maddi bir yük getirdiğinden velilerin özellikle Covid-19 salgınından sonra maddi sıkıntılar yaşamalarının materyal ediniminde zorlanmalara neden olduğu düşünülmektedir. Velilerin ders materyallerini sağlama konusundaki ilgileri öğretmenler tarafından iş birliği çabası olarak algılanmaktadır sonucuna ulaşmak mümkündür. Karabağ-Köse, Taş, Küçükçene ve Karataş (2018) 'ın gerçekleştirdikleri

araştırmada da iş birliği, dayanışma ve iletişimin öğretmen motivasyonuna olumlu etkisinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cömert ve Güleç (2004) çalışmalarında okul ile ailenin iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. Araştırma sonuçları araştırma sonucumuz ile örtüşmektedir.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere aile iş birliğinin öğretmen motivasyonuna etkisinin ne olduğu sorulduğunda öğretmenlerin karşılıklı güven ve sağlıklı iletişim cevabında yoğunlaştığı görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin öğrenci hazırbulunuşluğu cevabını da sıklıkla verdiği görülmüştür. Velilerin öğretmenlerle iş birliği yoluna gitmesinin öğretmenlerde güven duygusunu oluşturduğu ve öğrencilerin de hazırbulunuşluk düzeyini etkilediği sonuçlarına ulaşılabilir. Bağçeli- Kahraman (2012) araştırmasında veli katılımı arttıkça öğrenci hazırbulunuşluk seviyesinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçları araştırmamızın bu sonucu ile paralellik göstermektedir. Bunun nedeni olarak öğrencinin sınıfta kazandığı bilgi, beceri ve tutumların evde velisi ile tekrar edilmesi halinde öğrenme ve hazırbulunuşluk düzeyinin artarak öğretmenin dersleri daha verimli geçirmesi olduğu düşünülebilir. Ayrıca aile ile iş birliği içinde olan öğretmenin kendisini güvende hissettiği ve onunla kurduğu sağlıklı iletişim sayesinde çocuklar üzerindeki etki alanının artmasıyla motivasyonunun yükseldiği düşünülebilir.

Öneriler

Aile katılımının okul öncesi öğretmenlerinin motivasyonuna etkisi ile ilgili ortaya çıkan sonuçlar üzerinden araştırmacı tarafından getirilen çözüm önerileri sorunların azaltılmasına ve öğretmenin motivasyonun artmasına yardımcı olabilir:

1. Eğitim dönemi başlangıcında veliler ile tanışma toplantısı düzenlenerek okul öncesi eğitimde veli katılımının önemi anlatılarak süreç içerisinde yardımlarının ne kadar önemli olduğu konusunda veliler bilinçlendirilebilir ve yardımları istenebilir.
2. Veli katılımının sürekliliğinin sağlanması adına okul içinde veya dışında gelenekselleşen etkinlikler düzenlenebilir.
3. Öğrenci velileri ile sağlıklı iletişim içinde olmak adına öğretmen iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitimlere katılabilir.
4. Veli katılımının sağlayamadığı ailelerde öğretmen bunun sebebini gözlemleyebilmek için ev ziyareti düzenleyebilir.
5. Sınıfta bulunan dezavantajlı çocuklara materyal sağlanması için sınıftaki diğer velilerle bir yardım/destek grubu kurabilir.

Kaynakça

- Ada, Ş., Akan, D., Ayık, A., Yıldırım, İ. ve Yalçın, S. (2013). Öğretmenlerin motivasyon etkenleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 151-166.
- Akan, D. ve Kılıç, M. E. (2020). Öğretmen motivasyonu ölçeğinin geliştirilmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 7 (2), 16-41.
- Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 15 (1), 37-75.
- Bağçeli Kahraman, P. (2012). Aile katılımı boyutu zenginleştirilmiş okul öncesi eğitim programının 5-6 yaş çocukların ilkökula hazırbulunuşluk düzeylerine etkisi,. *Doktora Tezi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Balcı, A. (2011). *Etkili okul, okul geliştirme, kuram uygulama ve araştırma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Brink, P. J. (1991). Issues of reliability and validity. M. (. J. M. içinde, *Qualitative nursing research: A contemporary dialogue* (s. 164-186). Newbury Park, CA: Sage.
- Brock, S. ve Edmunds, L. A. (2010). Parental involvement: Barriers and opportunities.

- EAF Journal*, 21 (1), 1-48.
- Cavkaytar, A. (2000). Okulöncesi eğitimde okul, aile, çevre işbirliği. Ş. Yaşar içinde, *Okulöncesi eğitimin ilke ve yöntemleri* (s. 133-143). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Cömert, D. ve Güleç, H. (2004). Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: Öğretmen- aile - çocuk ve kurum. *AKÜ Dergileri*, 6 (1), 132-145.
- Creswell, J. W. ve Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory in to Practice*, 39 (3), 124-130.
- Daymon, C. ve Holloway, I. (2003). *Qualitative research methods in public relations and marketing communications*. London: Rout Ledge.
- Denessen, E., Bakker, J. ve Gierveld, M. (2007). Multi ethnic schools' parent involvement policies and practices. *School Community Journal*, 17 (2), 27-43.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. N. K. (Ed.) içinde, *The Sage Handbook of Qualitative Research (3rd)* (s. 1-32). Thousands Oaks, CA: Publications, Inc.
- Eliason, C. ve Jenkins, L. (2003). *A practical guide to early childhood curriculum*. New Jersey: Merrill .
- Epstein, J. ve Jansorn, R. N. (2004). School, family and community partnerships link the plan. *The Education Digest*, 69 (6), 19-23.
- Ersen, N. (2020). *Okul öncesi eğitimde aile katılım çalışmalarını engelleyen etmenlerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Ford, L. ve D., A. (2006). Research on Parent Involvement: Where We've Been And Where We Need To Go. *BC Educational Leadership Research*, 1-20.
- Glesne, C. (2011). *Becoming qualitative researchers: An introduction (4th ed.)*. Boston,MA: Pearson.
- Guba, E. G. ve Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30 (4), 233-252.
- Gündoğdu, S. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde uyguladıkları aile katılım çalışmalarının incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17 (35), 1849-1874.
- Gürşimşek, I. (2003). Okulöncesi eğitime aile katılımı ve psiko-sosyal gelişim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Yayın Yılı:5, Cilt:3, Sayı:1, 125-144.
- Hatipoğlu, A. ve Kavas, E. (2016). Veli yaklaşımlarının öğretmen performansına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (4), 1012-1034.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Kaptanoğlu, Y. (2013). *Sağlık alanında hipotezden teze: veri toplama ve çözümleme serüveni*. İstanbul: Beşir Kitabevi.
- Karabağ-Köse, E., Taş, A., Küçükçene, M. ve Karataş, E. (2018). Öğretmen motivasyonunu etkileyen faktörlere ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 255-277.
- Karakaya, A. ve Ay, F. A. (2007). Çalışanların motivasyonunu etkileyen faktörler: Sağlık çalışanlarına yönelik bir araştırma. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 31 (1), 55-67.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Morrison, G. S. (2003). *Fundamentals of early childhood education*. New Jersey: Pearson.

- Oktaç, A. (2002). *Yaşamın sihirli yılları: Okulöncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Örücü, E. ve Kanbur, A. (2008). Örgütsel-yönetimsel motivasyon faktörlerinin çalışanların performans ve verimliliğine etkilerini incelemeye yönelik ampirik bir çalışma: Hizmet ve endüstri işletmesi örneği. *Yönetim ve Ekonomi*, 15 (1), 1-13. 10 3, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/145980> adresinden alındı
- Öztürk, Z. ve Dündar, H. (2003). Örgütsel motivasyon ve kamu çalışanlarını motive eden faktörler. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 2, 57-67.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed)*. CA: Sage: Thousand Oaks.
- Tümekaya, S. (2017). Velilerin okulda eğitime katılım türlerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26 (2), 83-98.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilir nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 543-560.
- Unesco. (2006). *Teacher motivation, compensation and working conditions guidebook for planning education emergencies and reconstruction*. Paris: International Institute For Educational Planning.
- Vural, R. ve Cenkseven, F. (2005). Eğitim araştırmalarında örnek olay (vaka) çalışmaları: tanımı, türleri, aşamaları ve raporlaştırılması. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (10), 25-38.
- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3 (3), 1-9.
- Yaşar, M. (2018). Nitel araştırmalarda nitelik sorunu. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 55-73.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Raising the quality in qualitative research . *Elementary Education Online*, 9 (1), 79-92.